

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Martini Martinii Tridentini E Societate Jesu Sinicae Historiae Decas Prima

Martini, Martino

Monachii, 1658

Liber Primvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11848

2

MARTINI MARTINII
è Societate JESU,
SINICÆ HISTORIÆ
LIBER PRIMUS.

*Quæ rerum
initia ponant
Sina.*

*Deum agno-
scent Sina.*

*Sina Noë coa-
vis.*

*Angelos bo-
nos & malos
asserunt.*

MNUM rerum quoddam initium Sinas plerosque sta-
tuisse, comperio. Sed in eo ipso explicando varia sunt
discrepantesque sententiæ. Alij, qui sunt è præcipuâ
Philosophorum sectâ, omnia temerè casûque exitisse
arbitrantur; alij ab his longè diversi, sed à vero æquè
abeuntes, mundum ab æterno conditum volvere. Qui error unâ cum
idolorum cultu manavit in hanc gentem ex India anno post Christum
natum sexagesimo quinto. De summo ac primo rerum authore mi-
rum apud omnes silentium. Quippe in tam copiosa linguâ ne no-
men quidem Deus habet. Sape tamen utuntur voce XANGTI, quâ
summum cæli terræque gubernatorem indigetant. Neque desunt
sacrificia qualescunque numen placantibus; quanquam illorum præ
eo, quod nunc fit, usus olim frequentior fuit. Ad hæc in suis libris
non rarò asserunt, sceleribus cruciatus, decreta virtuti præmia esse.
Cui rei affinia tradunt multa de cælo. Quæ cum adspectabili & è ma-
teria constanti siderum orbi tribui non possint; verisimile admodum,
supremum cæli rectorem eis dominumque hac appellatione signari. Et
jam inde à Noëticis temporibus Dei notionem Sinas primos habuisse
crediderim, ut illâ ætate non multò posteriores, aut forsân etiam pa-
res. De Angelis bonis & malis meminere passim; illos XIN, hos
QUEI vocant. Nec pauca de tutelaribus reperio. Cujus rei argu-
mentum, ut reliqua taceam, istud imprimis habeo, quòd credant singu-
lis civitatibus præesse singulos, CHINGHOANG à se dictos; quo no-
mine gubernationem aut imperium significant, urbiúmve tutelam.
Ajunt enim, quemadmodum urbibus provinciisque dantur noti recto-
tores, quos videmus; ita occultos esse alios, quos non videmus, quæ
curæ sit, tueri rempublicam, ea item crimina sive magistratûs sive po-
puli, quæ homines latent, ulcisci. His tutoribus in quavis urbe ma-
gnifica templa exstruunt; in quibus magistratus, cum provinciam suam
adeunt.

adeunt, solenni se execratione devinciunt, spiritu civitatis præside in
restem & vindicem vocato, nihil contra jus esse facturos. Nullum in
ijs templis antiquitus idolum visebatur; sed simplex tabella, in qua, Si-
nensi linguâ literis aureis exaratum erat, *Spiritualis custodia urbis sedes.*
At non multò abhinc tempore tabellæ loco substituerunt idola, quæ
genij tutelaris personam repræsentarent, quò plus terroris incuterent
jurantibus.

De diluvio multa est apud Sinicos Scriptorum mentio: de illius
origine causaque, nulla. Quod proinde Noëticumne fuerit, an aliud
Sinis peculiare, quale Ogygium olim in Attica, in Thessalia Deucalio-
næum, nondum liquet. Illud pro certo compertum, Sinensem de Dilu-
vio historiam non multum à Noëtico abesse, quippe quæ ter mille cir-
citer annis vulgarem Christi epocham prægreditur. Ante FOH IUM
quidem Imperatorem constituta annalium suorum initia Sinæ ipsi pro
suspectis habent, ut quæ falsa & ridicula quàm plurima complectan-
tur. Quod in ista gente tunc temporis ferme necessum, cum nulla ex-
starent literarum monumenta, & homines nullis legibus mitigati, fo-
rarum potius quàm hominum ritu viverent. Ab illo tamen tempore
certissima Sinis habentur, ea maximè, quæ ad annorum supputandam
rationem spectant: qua in re mirabile Sinarum semper studium
emicuit. Hinc est illa continua temporum & fide optimâ deducta se-
ries, etiam antè, quàm annorum cyclo utebantur. Quæ causa mihi
fuit, uti temporibus FOH I I dicendis non cyclum sexagenarium, sed
epocham annorum, qui Christum natum antecessere, sim secutus.
Cyclorum enim epocham tum ordiar, cum ad eum Imperatorem,
sub quo illius est epochæ repertus usus, me historia deducit. Unde
parebit, annis ante vulgarem Christi epocham ter mille admodum ex-
stitisse FOH IUM; id quod è Sinicis historijs mihi promptum, ostendere.
At enim fides peres illas esto; ego in re tanti momenti esse arbiter no-
lim, qui cum his Chronologorum nostrorum opinionem pugnare
sciam, lapsum à Noëtica eluvie tempus haud paulò arctiori spa-
tio definiendum. Tamen nec Sinensium videtur usquequaque re-
pudianda sententia. Favent ei ex Europâ Chronologi non omnino
nulli; favent septuaginta interpretes, Samosatenus, alij; nec Roma-
num Martyrologium aut computatio Græcorum longè dissentiunt.

Porro primum hominem, quem agnoscunt Sinæ, PUON CUUM
nominant. Eum dicunt è chao tanquam ex ovo natum, hujus te-
stam

*Sina diluvium
affirmant.*

*Chronologia
Sinica nova
Europæorum
repugnat.*

*Primi apud
Sinæ hominis
ac duci origo.*

flam seu corticem in cælum, albumen in aërem, vitellum in terram abijisse, idque mediâ nocte sub illud tempus, quo astra per cælum penetrantia solstitiali brumalique revocatione vertuntur. Primo tamen loco cælos perfectos; stabilitam deinde terram; tum spiritus, postremò homines existisse. Ut jam nemo miretur, si etiam in Phœnicia ovum, ut imago mundi, religiosissimè in Orgijs Bacchi colebatur. Alij tamen, quod Sinensium notat historia, P U O N C U M ajunt è deserto quodam prodijisse, natalium ignorationem ultro fassi. Ut ut est, insigni Mathematicarum rerum scientiâ valuit. Unde credibile est, oram tam fabulam, quæ de illius ortu & ovi natalis partitione apud Sinas invaluit. Quo autem magistro didicerit P U A N C U S eam doctrinam, quâ Sinæ nullam habent antiquiorem, obscurum est atque adeò ignotum.

Mathesis apud Sinas antiquissima scientia.

De horu mira Sinarum opinio.

De horis mira tradit liber quidam Sinicus, qui de Natura inscribitur. In eo. Sinico more, plena atque perfecta dies quam naturalem dicimus, tribuitur in horas duodecim; ex his orbis universi ortus & interitus conficitur, ut horis singulis assignentur annis decies mille & octingenti. Si pro annis menses totidem substituerent, à vero fortasse minùs aberrarent. Ceterum idem liber asserit, cælum hora duodecimâ, id est, media nocte factum; terræ natalem in horam à media nocte primam incidisse; hominem deinceps hora secunda conditum, ac demum Y A U M nominatissimum apud Sinas Imperatorem hora sexta seu meridiana nostrate natum. Quæ temporum ratio si veritate subniteretur, Sinensium se origines ultra Ægyptiorum retrò Chaldæorumque ambitiosam vetustatem porrigerent. Neque desunt, qui dicant, ab orbe condito ad C U M F U C I U M Philosophum annos ter millies ducenties sexagies septies mille fluxisse. Qua opinione superârint etiam calculum eorum, qui Orientem accolunt, mundi finem post annos à primordio septingenties mille, nescio quâ auctoritate decernentium.

Mundi finis è Sinarum opinio.

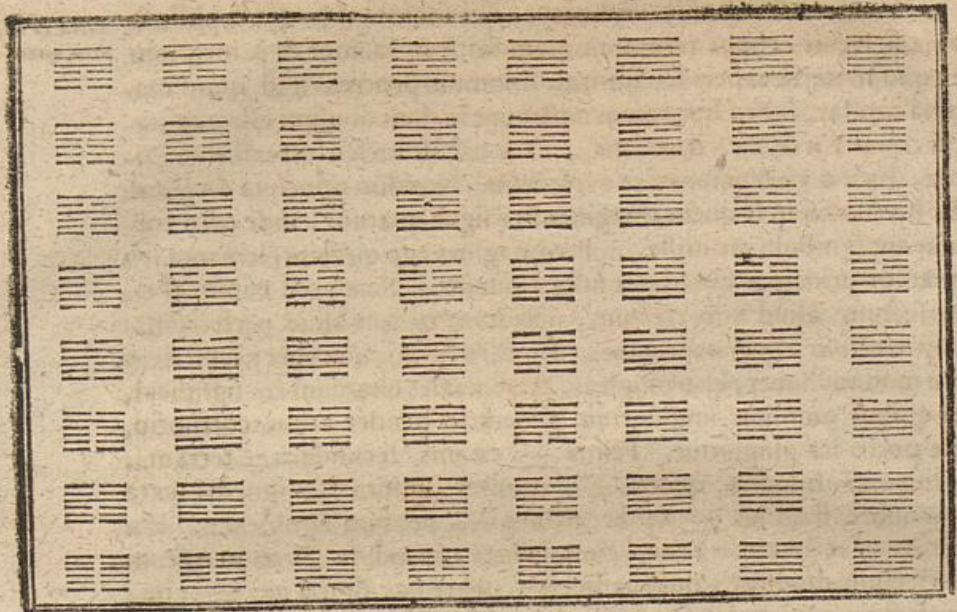
Orbis interitû admittunt.

Idem liber de Natura inscriptus addit, horâ nonâ, quæ nobis à meridie sexta, in orbe universo magnam rerum atque ordinum omnium perturbationem, ingentia bella, regnorum seditiones, & hinc publicas calamitates fore; donec tandem omnia ad suum chaos, unde exierant, revertantur. Nostrum hoc, quod agitamus ævum ajunt horam post meridiem primam esse, vel paullò quid amplius. Sed nos præterito de Natura libro, ad nostra redeamus.

Minus

Minus absurdè philosophantur, qui sanio-
 rem Sinarum philoso-
 phiam secuti. chaos rerum omnium initium faciunt & principium,
 ex quo materiae expers seu spiritale summum procreavit id quod ma-
 teria constat. Sed hoc ipsum adstruunt in duas divisum esse qualita-
 tes, quas YN & YANG vocant. YN occultum seu imperfectum to-
 nat; YANG verò patens sive perfectum. Nos duo principia dicemus.
 Ex his autem in se ductis imagines sive signa quatuor, inde octo for-
 mas aut symbola prodijisse. Per imagines ego quidem elementa seu
 quatuor principes qualitates notari putem. Sinæ verò patens aliud
 perfectum, aliud imperfectum, occultum itidem aliud perfectum,
 imperfectum aliud nominant. Ex octo formis qualibet peculiarem
 sibi modum habet, quo pingitur, & generales quaedam res significat,
 ex quibus omnium singularium generatio pendet atque corruptio.
 Ea porrò ita pinguntur. Prima $\equiv$ cælum, secunda $\equiv$ terram,
 tertia $\equiv$ fulmina, quarta $\equiv$ montes, quinta $\equiv$ ignem, sexta
 $\equiv$ nubes, septima $\equiv$ aquas, octava $\equiv$ ventum significat. Hæ
 formæ ut rectè atque ordine conjugentur, sciendum, Sinas occultum
 perfectum duplicatis duabus lineis scribere hac figurâ $\equiv \equiv$; im-
 perfectum verò unicâ lineâ divisâ, ut hîc vides, $- -$; contrâ pa-
 tens perfectum unicâ lineâ continuâ in hunc modum, $-$; imperfe-
 ctum duplici continuâ item lineâ parallê, ut sequitur, $\equiv$. Ex his
 ergo duobus principijs conjugatis octo illæ figuræ prodire, quibus
 in se multiplicatis, quatuor constituuntur & sexaginta symbola sive
 imagines, qui numerus cuiusdam universitatis est. Hinc dicunt ex
 ijs qualitatibus, quas YN & YANG paullo suprà vocari monuimus,
 formas quatuor; ex his per YN & YANG multiplicatis figuras octo;
 ex istis demum in se ductis amœnam rerum omnium varietatem ef-
 floruisse. Visum est autem ex eorum libris sexaginta quatuor sym-
 bola hîc apponere, prout ab ipsis pinguntur, quorum singula nomen
 habent singulare. Iis tamen recensendis consultò supersedeo, ne
 ignotis nominibus paginam impleam. Cujusmodi quælibet figura
 vim habeat, subjecta tabula considerantibus pro campo curiosi labo-
 ris esto.

*Mira de rerū
 ortu opinio.*

*Antiquissi-
mus Sinarum
liber.*

Habent Sinæ liberum YEKING dictum, qui totus in his figuris explicandis est; magni apud eos pretij ob res arcanas, quas illic latere sibi persuadent. Mihi quædam philosophia mystica videtur esse Pythagoricæque persimilis, etsi multis seculis prior; quippe quæ initium habuit à F O H I O, de quo dicemus infra. Multa sunt in eo libro de generatione & corruptione, de fato, de astrologiâ judiciariâ, de quibusdam principijs naturalibus. Sed ea jejune disputantur & exiliter, absque causis ac definitione rerum, quas asserunt, ad adstruendam fidem allatis; quales reliqui omnes Sinarum sunt libri. Idem liber numeros & figuras antè adscriptas ad rectam reipublicæ administrationem & morum disciplinam adhibet. Eo tamen ut plurimum utuntur hodie ad divinationes & sortilegia, genuino illius sensu aut neglecto, aut ignorato. Mirum quantum ei tribuant ex hoc etiam capite, quòd ex illius intelligentiâ rerum abstrusarum eventuumque omnium prænotionem sibi promittant.

*Sinæ numeris
arcana
videntur.*

Neque solum in lineis, sed & in numeris explicant harum arcana figurarum, ita ut unum sit, primum YANG, duo, primum YN, & sic deinceps; novem verò summum & perfectissimum YANG, decem maximè

maximè imperfectum YN continere dicatur. Ajunt itaque cæli numerum esse unum, tria, quinque, septem, novem; terræ duo, quatuor, sex, octo, decem. Cælo quidem numeros assignant impares, qui viginti quinque constituunt, numerum cæli perfectum; terræ autem numeros quinque pares adscribunt, qui juncti triginta efficiunt, numerum terræ imperfectum. Multa in eam rem alia continet liber YEKING; quæ, ne sim æquo longior, visum est omittere.

Puoncuo mortuo Sinæ rexit THIENHOANGUS, & post illum successores tredecim unius omnes familiæ. De hujus Ducis ævo ita Sinensis Historicus loquitur. *Tunc temporis caelestis spiritus ubique discurrens, paulatim urbanos mores induxit, & absque magno labore mortales, alioqui disciplina capaces, ad humanitatem informavit, præcipuè magno illo dracone (fortasse ad Leviathan patientis Jobi alludit) occiso, qui mundum omnem turbavit calum terra miscendo. Eo enim perempto, suum res quaque gradum ac dignitatem obtinuit.*

Secundus Sinarum Dux.

Hic THIENHOANGUS adinvenit primum duplex illud genus literarum, è quibus postea Cyclum suum sexagenarium efformarunt Sinæ. Inde constat scientiam primam apud Sinas Mathematicam fuisse, atque à Noë ad posteros quasi per manus propagatam. Indidem licet conjicere, omissis argumentis alijs, Puoncuum & socios à cessatione diluvij, imò ante turris Babylonicæ molitionem ad Sinas venisse. Cui quidem conjecturæ hactenus faverim, si qui revera tunc homines in Sinis fuere, & non ab Historicis potius suppositi. His autem primis temporibus usque ad Imperatores, per familiarum capita homines regebantur, sicut de Abrahamo & Lotho sacris etiam literis proditum. Quare ubi Author Sinicus tredecim Principes ex eadem familia nominat; non videntur alijs successisse mortuis, sed eodem tempore diversarum familiarum rectores vixisse. Ita infra usque ad Imperatores intelligendum. Nos ad duplices illas literas redeamus.

Mathematica scientia apud Sinas prima.

Primi ordinis literæ sunt decem, quas CANvocant; quæ sunt, KIA, Y, PING, TING, Uu, KI, KEN, SIN, SENG, GUEI. Secundus literarum ordo continet duodecim diei horas, quas Sinæ non per numeros, sed per characteres peculiare expriment atque indigent. Et quoniam à mediâ nocte incipiunt; duodecima mediæ noctis Esu dicitur, secunda post mediam noctem CHEU, quarta YN, sexta MAO, octava CHIN, decima Su, duodecima U. Secunda à meri-

Horarum apud Sinas ratio.

die VI, quarta XIN, sexta YEU octava SIO, decima HAI appella-
tur. Ex his ergo literis, inter se coagmentatis, efformant Cyclum
suum, primam cum primâ, secundam cum secundâ copulando, do-
nec iterum ad calcem redeant. quod sexaginta demum absolutis an-
nis iterum contingit. Ex iisdem harum literarum conjugationibus
non solum anni nomen & qualitatem, sed etiam totius anni & singu-
lorum dierum arcanos è cælo in hæc inferiora motus, & rerum natu-
ralium proprietates scire se putant. Nam, ut illi quidem ajunt, ita
hi characteres sunt ordinati, ut nunquam fallente circuitu & siderum
cursus, & elementorum qualitates ex ipso solum ordine pendeant.
Addunt hominibus deinceps præfuisse TIHOANGUM quendam;
quem cæli siderumque cursus peritè observantem, diem noctemque
suis nominibus insignisse, mensem quoque triginta dierum spatio ter-
minasse. Hunc undecim alios fuisse infecuros tradunt; de quibus ni-
hil memoriâ dignum, ne nomen quidem invenio.

*Aureum se-
culum.*

His GINHOANGUS cum novem alijs è familiâ suâ successit;
qui terras ita divisit, ut novem partes constituerent. Earum unâ ad
habitandum mortalibus contributâ, reliquas octo agriculturæ atque
annonæ destinavit. Ita vagos homines ac dispersos in unam sedem
coëgit; quod Græci Phoroneo apud Argivos tribuunt. Hoc guber-
nante aureum seculum fluxisse affirmant. Terra namque modico la-
bore culta, sponte propemodum fruges tulit; & quilibet rerum ordo,
ut cum Sinicâ historiâ loquar, suam dignitatem obtinebat. Rex plus-
quam paternâ charitate populos complectebatur; qui eum vicissim
ut patrem obsequentissimi filij colebant. Ille regis nomen, hi subje-
ctorum civium munus pulchrè explebant. Omnia tunc erant com-
munia, liberi omnes, maximoque inter se omnes amore connexi. Ab
hac verò agrorû divisione Geometriam initium reperisse credibile est.

*Geometria
initium.*

Sequitur YEUS, qui mortales in montium antris & speluncis in
hoc usque tempus habitantes, mapalia & casas è ligno ædificare do-
cuit, ut à se ferarum injurias defenderent. Fuit autem ijs temporibus
magna humanorum commodorum inficitia. Neque enim aut agri
colendi præcepta idonea, aut ignis è silice ad parandos cibos foven-
dâque corpora eliciendi usum callebant. Herbis & fructibus sponte
nâcentibus crudisque ferarum carnibus vescerantur, epoto etiam ea-
rundem sanguine cum virgebat sitis. Animalium pellibus nullo arti-
ficio paratis, ad tegenda corpora ita utebantur, ut tamen maximam
partem nudi incederent.

Hoc

Hoc vitâ functo Suius regnare cœpit. Is mirificè in Astronomiâ excelluit. Ex astrorum, ut & orbis nostri contemplatione primus è Sinicâ Philosophiâ quinque elementa esse docuit, metallum, lignum, aquam, terram, & ignem; quorum postremum esse in aère deprehendit. Ligno quoque lignum atterendo primus ignem elicuit, ut nos è silice solemus; ac velut alter Prometheus flammæ radices & originem aperuit. Eam ignis extundendi artem etiamnum Sinæ in usu habent, & pro varia tempestate anni ligna varia deligunt, id temporis ad præbendum ignem aptiora. Et si neque alterum compendium ignorent, chalybe ignem è silice petendi. Idem Suius characterum & litterarum loco, funium nodos ad memoriam levandam primus invenit, & in scholis modum ijs rite utendi edocuit. Nulla tunc pecunia, nec auri fames fuit. Nundinas tamen instituit, ut rerum permutationibus idoneas. Ad quæ talia feliciùs constituenda quatuor præstantium virorum quos ditionibus præfecerat, operâ & consilio adjutus fuit.

*Elementa
quinque apud
Sinæ.*

Verùm ne Sinas, quòd inter elementa lignum quoque & metalla numerent tanquam à vero nimium aberrantes rideamus; eorum hinc de elementis philosophiam breviter apponere visum est ex libro, quem XUKING nominant. Quinque, ait, sunt elementa; aqua ignis, lignum, metallum terra. Aqua irrigat & descendit, ignis siccatur & ascendit; lignum erectum & distortum vocatur; metallum ductile, laxitatisque patiens, terra semina capit, affertque fructus. Irrigans & descendens dat salum; sicum & ascendens dat amarum; rectum & distortum facit acidum; ductile & polituræ idoneum mordax facit sive acre; accipiens semina & dans fructus dulce gignit. Hæ sunt quinque elementorum qualitates, seu sapes. Atque in his elementis explicandis nihil ex meo; à Sinis omnia desumsi, quæ dijudicanda lectori relinquo.

Præterea hæc eadem elementa Planetis applicant; Saturno terram, Jovi lignum, ignem Marti, aquam Mercurio, Veneri metallum. Quæ stellæ ad hæc usque tempora iisdem, quæ elementa, nominibus explicantur. Saturnum enim dicunt terræ stellam, Jovem ligni, Martem ignis, metalli Venerem, aquæ Mercurium.

*Planetis quinque
elementa
applicant.*

Sed hætenus annos & tempora non adscripsi: quippe Sinis quoque, nec injuriâ, dubitata. Et sanè multa insunt ridicula Sinicis annalibus, sive hominum ætatem consideres, sive annos regnantium. Si enim fidem illorum scriptoribus haberemus, ætas orbis universi multis

annorum millibus ante diluuium extenderetur; quod paullo supra quoque monuimus.

*Historia Sini-
ca quâ dil-
gentiâ conti-
nuata.*

Nunc quæ sequuntur, ab ipsis pro indubitatis habentur, ea præcipue, quæ ad annorum rationem spectant; quâ curâ non ullam facile nationem Sinis in orbe reliquo parem inuenias. Fuit enim & est etiamnum genti huic usitatum, ut doctissimis aliquot Philosophis Imperatoris defuncti res gestæ conscribendæ à successore mandentur, fucis & adulatione omni remotâ. Quod munus apud ipsos cum primis est honorificum, & à summis quibusque viris expetitur. Hinc historia Sinica ita sibi semper similis continuatur, ut, quanquam ab alio sit atque alio succedentibus annis adaucta, unius tamen authoris esse opus videatur. Et omnino unicum est, non ab alio quàm regio scriptore unquam tentata, magnisque & plurimis voluminibus contenta. Inde sibi Sinæ pro memoriæ subsidio epitomen conficiunt, qualem his ipsis libris repræsentato; etsi passim, quo omnia sint ad cognoscendum, apertiora, paullo longius excurram. Totam autem historiam perscribere, multorum annorum labor foret.

*Compendium
Sinica histo-
ria.*

*Dubium
in Sinicâ hi-
storiâ?*

Illud velim animadverti, in historia Sinensi rem unam duntaxat esse dubiam, à Sinicis etiam scriptoribus observatam, quo tempore natus sit Imperator, qui proximè sequitur. Alij namque annis septuaginta & uno citius, alij totidem annis serius ejus natalem asseruere. Unde ex posteriori opinione vigesimo quarto ætatis anno; at ex priori, nonagesimo sexto imperium adiit. Nos priorem sequemur, ne justo longius historiam extendamus. De anno autem, quo imperij habenas cepit, nihil apud Sinas ambigitur.

Quæ hæcenus dicta sunt, ea, si per me stet, ad tempora diluuii priora retulerim; quando ipsi quoque Sinæ de annis antecedentibus dubitant, nec certi quicquam habent. Hanc enim, quâ de scribo, extremam Asiam ante diluuium habitatam fuisse pro certo habeo. Verùm quo pacto fuerit rerum seruatâ memoria, humano genere omni, si à Noëtica familia discesseris, penitus deleta; mihi non liquet. Nisi fortè de rebus diluuii antiquioribus obscura in posteris fama, per manus tradita remansit, quam scriptores deinceps ignoratione veri conjecturisve magis obscurarent; aut suæ gentis amore, studioque illius initia ad ignotam originem reuocandi, commentis ac fabulis corrumpent. Sed hæc in lectorum arbitrio sunt; nos certiora sequamur.

PRIMUS IMPERATOR
F O H I U S.

Regnavit annis C X V.

Hic ergò primus est, quem Sinæ Imperatorem, seu cæli filium vocant. THIE NSU enim hoc sonat. Quod nomen Imperatoribus suis tribuunt, non quòd eos credant, à cælo genitos, vel inde originem duxisse; sed quia putant à cælo effusiùs amatos, qui alijs mortalibus prætermisissis, ob egregias naturæ dotes ad tantam sint fortunam evecti. Hunc FOHIUM è matre absque patre natum memorant. Illam enim fortè ad ripam lacûs, à quo LANTHIEN, urbs in provincia XENSI, alluitur, deambulantiem, ingens hominis vestigium in arenâ impressum calcasse, inde ab iride circumdatam concepisse, in eadèmq; provincia FOHIUM enixam esse. Is anno ante vulgarem Christi epocham, quod supra indicatum, bis millesimo, nongentesimo, quinquagesimo secundo imperium auspicatus in eadèmq; provinciâ, quam natalem habuit, regiam constituit. Ex quo conjici potest, qui primi mortalium apud Sinas fuere, à regionibus, quæ magis ad Occidentem vergunt, paulatim ad Orientem progressos, vel ante conditam Babylonem, vel postquam commercio sermonis, turrisque altius moliendæ spe sublatâ, terrarum orbis frequentari cœptus.

Hic Imperator magnis virtutibus eluxit, & astrologiæ cumpri-
mis peritus, cælestium juxtâ humanarumque rerum curam exactè ha-
buit. Nam in cælo quidem siderum motus intuitus, magnos eorum
orbes aliâsq; è Matheseos normâ figuras primus in tabulis descripsit.
In regno leges & statuta excogitavit, quibus, ut & mœnibus, primus
mortales munivit, nominâque familijs faciliùs distinguendis imposuit.
Primus itidem sexaginta quatuor illas figuras supra positas, earumque
usum docuit, quas in draconis è lacu prodeuntis dorso se observasse
ajebat. Quod eum finxisse credibile est, ut noviter inventis artibus
à prodigio pretium faceret, quemadmodum multi legum conditores
ad Deos autores nova jura referebant. Draconi autem eò fidentiùs
novam artem tribuit, quòd id animal maximum felicitatis omen pu-
tent. Quam etiam ob causam Sinici Imperatores draconem non secus
atque

Ante vulgarem Christi Epocham 2952.

Fabula Sinica.

Draconis insignis.

atque Romani aquilam in insignibus ostendant. Illud tamen admiratione dignum, in regij Draconis pedibus digitos quinos pingi à Sinitis: si qui alij eo symbolo utantur, nefas & capitis pœnâ cautum est, nequis plures in pede ungues effingat quàm quaternos. Sed infrà plura de Sinarum circa Draconem superstitione dicam.

*Characterum
initium & fi-
gura.*

Idem Imperator Sinicos characteres reperit, quos loco nodorum adhibuit, sed ipsis nodis intricatiorer. In quolibet enim caractere sunt observanda sex; Figura. Sonus, Ulfus, Significatio, Compositio, Explicatio. Literæ tamen illæ à F O H I O inventæ, ab his quæ nunc in usu versantur, olim diversæ, ad Ægyptiaca hieroglyphica accedebant, ut figura rem significandam ipso adspectu exhiberet. Ut exemplis res magi in aperto sit, hæc litera, 1. quæ montem significat, olim ita, 2. pingebatur. Sic solem eo modo exprimebant, quo Mathematicis hodie circulo mediòque puncto, 3. describitur; nunc istâ formâ, 4. effingunt. Draconis hæc, 5. olim figura erat; hodie ita 6. formatur. Regis litera, seu nomen sceptrum cum oculo, 7. referebat; nunc ita, 8. pingunt. Volucrum, gallinam, vel gallum, suâ, hoc est, nativâ specie, 9. 11. representabant; nunc his ductibus 10. 12. explicantur. Habeo penes me librum literis Sinicis ad sex diversos modos conscriptum, opus antiquissimum & rarum, Sinitis ob vetustatem raritatemque magno semper in pretio habitum. In eo libro antiquæ literæ formam utcumque referunt earum, quas Romæ in obeliscis sæpe me videre memini. Et hæc de literis Sinarum; nunc cetera persequamur.

Ad hoc usque temporis, mares inter ac feminas nullum erat apud Sinitas in moribus ac veste discrimen, nulla connubia lege firmata; sed belluarum more temerè & vagâ libidine jungebantur. Utrinque F O H I U S discrimen invexit. Nam & viros à feminis cultu distinxit, & conjugia instituit, tantâ etiam propinquitatis reverentiâ, ut lege vetuerit

*Connubia
vestes*

vetuerit ejusdem cognominis puellam domum ducere; quæ lex ho-
 dique religiosè servatur. Ad demulcendos dein hominum animos
 atque affectus, ut & honestam oblectationem musicum instrumentum
 adinvenit triginta sex chordis instructum. Adeò jam tum præstabilis
 putabatur musica; tanquam sine concentu Sinæ non potuerint in civi-
 lem consensum coalescere.

*Museum in-
 strumentum
 excogitatum.*

SECUNDUS IMPERATOR XINNUNGUS:

Regnavit annis CXXX.

FOHIO extincto XINNUNGUM insignis pietas & amœnitas
 morum ad imperium evexit; quod annis centum & quadragin-
 ta tenuit. Sub hoc tempus, cum ingens hominum multitudo
 toto disseminata regno, carnibus tantum & herbis sponte nascentibus
 vesceretur; feris propè omnibus absumtis, vix alimenta deinceps sup-
 petebant sustentandæ vitæ necessaria. In eâ rerum penuriâ Impera-
 tor naturam ferendis ultro frugibus ad mortalium alimoniam non
 suffecturam arte cultuque juvit. aratro & reliquâ rusticationi aptâ su-
 pellectili primitus inventâ. Ita terra ferro subacta quinque frugum
 genera, triticum, oryzam, milium frumentum Indicum, quod hodie
 Turcicum vocamus, & legumina progenuit. Hinc illi XINNUNGI,
 quod spiritalem agricolam sonat nomen inditum. Herbarum quoque
 omnium vires in expellendis morbis expertus, non in alieno, ut multi
 solent, sed in suomet corpore periculum fecit, quid in stomacho ad
 concoquendos cibos aliisque in membris aut morbis efficerent; cui
 malo creando vel extinguendo sufficerent. Et hoc tantâ solertiâ suc-
 cessuque fecit, ut eum vulgò oculis plusquam lynceis crederent omnia
 hominum corporumque arcana perspicere. Fama est, eum unius diei
 spatio ad sexaginta venenatarum herbarum genera cum totidem ea-
 rum antidotis distinxisse; quem iccirco medicorum principem & au-
 thorem nominant. Ad hæc usque tempora certè simplicium medi-
 camentorum usum, & vires exinde callent, ab optimis eam in rem li-
 bris ita instructi, ut Dioscoride vel Matthioli non indigeant; & ne
 C pignore

*Ante vulgã-
 rem Christi E-
 pocham 287.*

*Aratri &
 agricultura
 inventæ.*

*Medicorum
 Princeps.
 Libri herbarum
 apud Sinas
 antiquissimi.*

*Pietas armis
sumat.*

picture quidem alienigenâ, quando iisdem libris plantæ ac radices omnes nativis coloribus ac figuris adumbrantur. Hæc pacis & œconomix studia, ut nihil in rebus humanis diuturnum, importuna seditio contaminavit. SOXATIUS dynasta quidam tributarius ad defectionem spectabat, KIVENIUM præfectum à concepto scelere, amicâ oratione dehortantem ausus è medio tollere. De perfidia edoctus Imperator nec arma in illum, neque ultionem paravit; sed optimam vivendi rationem in clementia reponens, si reus intelligeret, suum scelus dominantis virtute superatum, hominem veniâ donavit. Prorsus raro Principum exemplo, qui ad veniam quandoque difficiles majestatem putant solo ferro defendi. Neque XINNUNGUS in hunc unum adeò humanus fuit, sed, ut erat mitis ingenij, gloriam boni principis in æquitate populique charitate posuit. Quibus rebus id effecit, ut ipsimet SOXATII cives acerbè ferentes tantâ Imperatoris virtute regulum suum adeò turpiter abuti, SOXATIO interemto tam pio Imperatori ultro se subjicerent. Nec dubitavere, qui rebeli dynastæ ignovisset, in dedititios clementem fore. Nimirum est quandoque, cum ad initiandum obsequio populum plus virtus, quàm vis & arma valent. Exinde diuturna fuit imperij tranquillitas, imperantis moderatione stabilita. Postea verò, quàm centum & quadraginta regnavit annis; ab alio regulo, qui ei deinde in imperio successit, bello petitus & victus occubuit. Ista clades in monte Fano accidit eo loco, ubi nunc YEKING, provinciæ, cui nomen PEKING, civitas est sita; penes quam gentem ad hæc usque tempora primi hujus, ut putatur, in orbe belli memoria servatur.

*Primum in
orbe bellum.*

TERTIUS IMPERATOR
HOANGTIUS:
Regnavit annis C.

*Ante Christum
2627. Cyclo 1.
annus 1.*

HOANGTIUS igitur perduellione, vi & armis imperium occupavit; de cetero virtute nulli secundus, eleganti etiam formâ & staturâ ultra modum procerâ. Et ab hoc demum Imperatore, tametsi bini illum antecesserint, Sinæ Cyclum suum sexaginta annis

annis descriptum inchoant, quippe ab eo ipso inventum. Unde nos quoque authores Sinicos studiosè secuti, hanc Cyclorum epocham assumimus; ita tamen, ut simul annum ante Christum natum ex vulgari ejusdem epochâ signemus.

Hic HOANGTIUS republicâ statütis ac legibus auctâ, mensuras itidem & rerum pondera ad libram examinanda instituit. Primus omnium exercitum aluit; cujus armis & metu jussa facere detrectantes in officio continuit. Neque aliud ei criminofum fuit, quàm quòd perduellis pessimo exemplo ijsdem copijs esset ad legitimi Imperatoris injuriam abusus. Veruntamen regnum per scelus obtentum probè administravit, civium amans & patriæ. Quam ut commeantium bono apertam accessamque faceret, montium juga & latera excidit, publicasque vias aperuit, limitibus etiam imperij propagatis. Nam versùs Ortum illius fines extendit ad mare id, quod nos Eoum dicemus. Quod enim in hanc diem Eoum mare dictum fuit, istius est ignoratione factum. Ad Boream, veterem Tartariam, ad Aultrum, magnum illum fluvium, quem maris filium vocant, limites posuit. Is fluvius vulgò KIANG dictus, omnem Sinam, ut nunc est, ab occasu ad ortum fluens, in Boréam & Australem dividit, istius quondam regni terminus. Sed de hoc in nostro Atlante extremæ Asiæ plura. Porro etsi Imperator in provincia, quæ YEN olim vocabatur, hodie PEKING, ubi nunc PAOTING urbs est sita, regiam sedem fixerat; nullo tamen loco diu substitit, motis identidem castris eò spectans, ut exercitum haberet militari disciplinâ suoque nutui assuetum, ac simul novas res molientium conatus vel præverteret, vel certè opprimeret. Quis eum non miretur, qui, ut prospiceret patriæ ac regni quieti, ipse vagus, solis instar immotam terram obeuntis, tot curis inquietabatur, dum principum alibi stertentium causâ tota regna fatigantur?

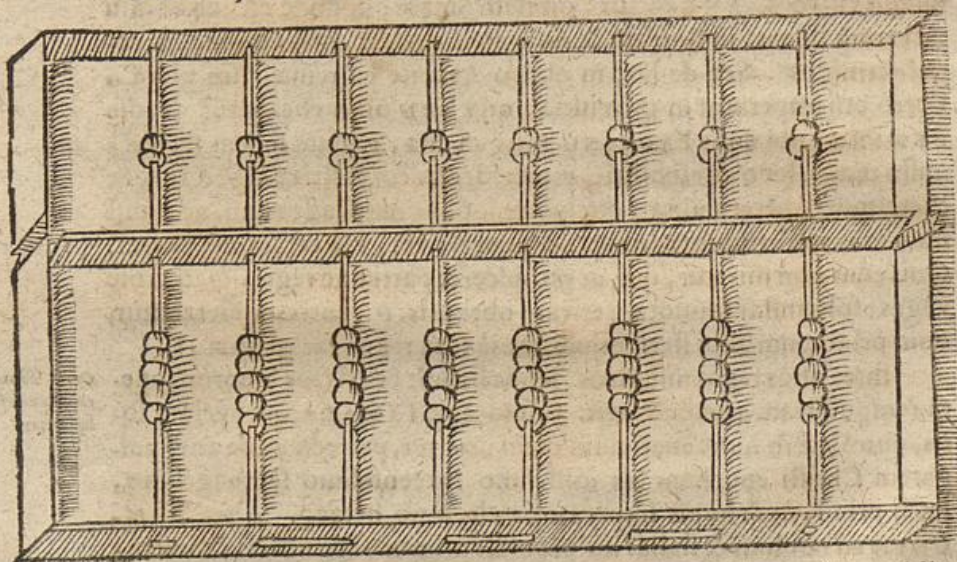
Inter alios regni ministros, senos habuit Praefectos, quorum operâ rempublicam administravit. Primus fuit TANAUS, qui cyclum solis, quo Sinæ in hunc etiamnum diem utuntur, perfecit anno ante vulgarem Christi epocham bis millesimo sexcentesimo septuagesimo, cycli primi, ut & hujus Imperatoris vigesimo octavo. Alter YUMCHINIUS polum & stellas illi proprias primus observavit, & instrumento quopiam, cujus formam scriptores non tradunt, sphaera utique cali orbem representante, caelestis orbis figuram imitatus est; multa præterea usû expertus, è quibus aëris ac cali inferioris mutationes de-

Primus exercitus.

Sinici imperij antiqui termini.

Cycli Sinicorum annorum inventor.

prehendi queant. At *LIXEUS* arithmeticae Sinensis author facili methodo sex genera numeros tractandi complexus, Algebrae arcana, regulas falsi aut societatis non attingit. Ea supputandi ratio globulis constat filo ferreo insertis, cujus quindenae vel vicenae series e summa tabula deorsum aequali intervallo factae, per medium ducta tabellam ita dividuntur, ut in superiori ordine singula fila duos globulos capiant, quorum singuli quinarium valent; in inferiori vero, cujus spatium laxius in altitudinem patet, singula quinos habeant, non ejusdem aestimationis. Quaevis enim sphaerula pro monade tantum putatur. Numerus autem apud Sinas quoque sinistram versus more nostro in numeris crescit. His ergo globulis huc illuc, sursum deorsumque, sicut usus postulat, permutatis, magna facilitate dexteritateque rationes suas expediunt. Quem computandi modum perquam expeditum, in calculo praesertim sexagenario, non semel optimo successu ipsemet usurpavi, tantoque magis probavi, quod absque calamo & chartarum lituris omnia, non aspernando compendio, possunt ad calculum revocari. Ejus tabellae formam hic utcumque lectori exhibeo.

Quartus e Praefectis *LIMLUNIUS* leges civiles, reique publicae rite gubernandae praecipua scripsit. *YUMHIUS* autem duodecim vasa pro totidem anni mensium numero ex aere cyprio, mirabili artificio,

ficio, fudisse dicitur. Istorum enim unumquodque nescio, quo pulvere sic opplevit, ut sub finem mensis vasi suo attributi, in ipsâ luminarium conjunctione, sponte suâ in nihilum vanesceret. Hanc artem etiamnum adhibent, tunc præcipuè cum observant, quo momento Sol gradum Aquarij decimum quintum ingrediatur. Verùm non ultro pulvis iste, sed incidente lapide excitatus agitur; in cuius lapsu simul attendunt, in quam orbis partem pulvis feratur. Inde de futurâ rotius anni tempestate rectè se ominari arbitrantur. Reipsâ plebeculâ hac imposturâ illuditur. Lapis enim ad arbitrium illorum præstigiatorum decedit, fune, unde pendet, ad lentum ignem in eum temporis articulum paullatim adusto, in quo cupiunt pulverem lapidis casu excitari. Quod si ortum versùs nubes pulvereâ feratur, tunc enim verò res secundas annùmque felicem sibi pollicentur, ignari ab aurâ temerè moveri, quod agi aliquo fato aut numine putant. Postremus horum musicam invenit; quam olim fuisse apud Sinas præstantem libri docent illius laude pleni. Hodiernam nec ipsi magnates æstimant, eamque extra comœdias vix adhibent. Hanc verò artem interijisse, deplorant ipsi, eoque acerbius, quo effusius laudatam sciunt à CONFUCIO Philosopho, cujus existimatio eis sanctissima, negante absq; musicâ bene geri rempublicam posse. Hanc tamen jacturam solantur instrumentis musicis varijs è variâ materiâ constantibus. In his usitatæ sunt fides, è bysso, ferro, aut ære compositæ. Ex ære item ad conciliandum sonum opera efficiunt alia, ut sunt campanæ variâ formâ & sono, pro magnitudinis modo, quorum concentus non inamœnus ac talis ferè est, qualis è Belgarum turribus auditur ac templis. Præter hæc usurpant tintinnabula, cymbala & sonoras laminas è lapide, ut & tympana è pellibus, non admodum nostris dissimilia. E ligno quoque varias tabellas compingunt, quas laxius inter sese connexas ad numerum digitis impellunt. Inter ea verò, quæ spiritu ad concentum animantur, ut sunt tibiæ ac tubæ, organum præstat; formâ, non item magnitudine, nostris utcumque par. Id enim parvum & è varijs fistulis instar Syringis fistulæ, qualem Faunis appingimus, compactum, ore inflant eâ gratiâ, ut illud tibiarum genus omnibus alijs fidium aut fistularum inventis antetulerim. Sed ad Imperatorem redeamus.

Is igitur primus diadema & alia ornamenta, quæ Imperatorem decerent, adscivit, veste cæruleâ usus & luteâ, ut cæli ac terræ colores

Pulvis qui decet luminaria conjunctione.

Et creditur anni tempestatem portendere.

Musica inventa.

Instrumenta musica.

Variarum vestium inventor.

geminos velut gentilitios in cultu imitaretur. E florū intuitu artē usūque tingendi varijs coloribus invenit, quos opulentis egentibusque voluit esse diversos. Figlinam & fabrilem artē cadendi dolandique ligna per suos Præfectos docuit, arborēque in naviculæ formam excavatas ad flumina majora trajicienda, undis credidit, minoribus fluvijis ponte junctis. Ad commercia deinde provehenda numos cudit ex ære; ad arcendam verò vim hostium, arma & bellicas artes non modò præceptis tradidit, sed in usum etiam perduxit. Itaque pace bellōque providens Imperator in utraque reipub. fortunā civium commodis ac salutē consuluit. Miraculi speciem habet, quod sequitur. In ejus palatij atrio herba crevisse fertur, cujus ea vis & ingenium, ut, si quis malus regiam ingrederetur, confestim in venientem, prona instar heliotropij, se obverteret. Quod germen si passim in hortis aut atrijs magnatum cresceret, quantò plures aulis abstinerent, qui nunc latentium scelerum securi, hujusmodi proditores non timent?

*Herba male-
rum index.*

Ceterum HOANGTIUS mares genuit viginti quinque, de quibus quatuordecim contracto matrimonio plures illi nepotes procreaverunt, quos vivus aspexit. Sinæ asserunt nunquam eum fuisse mortuum, sed in eorum cætum assumptum, quos XI NSIEN appellant. Hos in jugis montium summis voluptatibus vacare fingunt immortalitate donatos. At enim ut hæc de illius ad perpetuam vitam transitu fabulosa sint; certè nomen ejus adhuc ob præclara facinora immortale fuit. Ab eo enim omnes Sinarum reges HOANGTII communi appellatione, quemadmodum apud nos à primo Cæsare Cæsares, dicuntur. Verum enim verò futurum operæ pretium arbitror, quoniam de Cyclo Sinico sexagenario his temporibus reperto iterum hoc loco mentionem feci, si paucis ejus rationem exposuero.

*Sinæ aliquos
homines im-
mortales esse
credunt.*

*Cyclos annorum
Sinensium
qualis?*

Cyclos ergo sexaginta annorum ambitus est; quo spatio decurso idem anni nomen redit. Et licet non eodem tempore fiat luminarium conjunctio, sed trium ferè dierum sit diversitas; nulla tamen intercælatione, neque cyclo nostro novemdecennali opus habent. Nam planetarum motus in annos singulos denuo computant, interque se componunt. Non enim habent, neque adeò tolerant perpetuas ephemerides, sed annis singulis novas cudunt in singulos dies, easque typis datas, magnis impensis in universi regni fines differunt. Unde unius horæ & minorum aliquot anticipatio, quæ aureo nostro numero novilunia inferit, ipsis in annuâ computatione reponitur. An-
num

num verò jam inde à tanto tempore Lunæ . solarem habent. Menses item admittunt abundantes, deficientes, atque communes. Admittunt menses embolismæos, ita tamen, ut non mensẽ aliquẽ certum intercalare soleant, ut olim Judæi secundum semper ad id seposuere; sed usitato sibi calculo inveniunt, quem faciant intercalarem. Nam duodecim signa Zodiaci sic ordinata sunt, ut Pisces semper in primum mensẽ, Aries in secundum, alia signa deinceps in alios menses incidant; ita ut nullus à proprio sibi signo vacuus abire possit. Quia verò altero quoque vel tertio contingit, ut mensis aliquis à signo sibi attributo excidat; hinc mensis ille eã ratione intercalatur, ut nomen ab antecedenti mense capiat, ex quo dein signum subsequens in debitũ mensẽ cadit. Totus cyclus annos embolismæos viginti duos continet; reliqui sunt vel communes, vel deficientes, vel abundantes.

Mensis intercalaris pulchrum inventum.

Unius autem cujusque anni nomen non per numeros, sed per geminas literas explicant; quarum altera è decem CAN, altera è duodecim horarum characteribus desumpta, ut supra fuit expositum. Dies quoque singulos totius anni eisdem sexaginta nominibus continuatã serie insigniunt, eorũque vim & effectus declarant per literam, unum è quinque Sinarum elementis, seu, quod idem est, è quinque planetis significantem. Decem autem illæ literæ CAN dictæ ita sunt distributæ, ut uni semper elemento duæ respondeant. Hinc Christiani nostrates, etsi fortè ob tanta locorum intervalla ephemerides annuas, sive Kalendarium Romanum quotannis imprimi à nobis solitum non accipiant, nunquam tamen in cognoscendã Dominicã die falluntur. Habent enim ubique Sinicum Kalendarium, ex quo, si methodum ac normam à nobis vulgatam sequi velint, haud eis operosum festos Divorum ac mobiles dies dignoscere.

Annorũ nomina per literas, non per nomina.

Demum addunt duodecim alias literas, quæ planetarum horas referant, è quibus omnibus inter se coagmentatis rectèque & ordine dispositis Astrologicas prædictiones deducunt. Non ausim tamen asserere, ut nihil est natum simul & perfectum, Sinas jam tum hæc omnia omnibus suis partibus expleta tenuisse, cum sæpe deinceps Kalendarij sit adhibita correctio. Illud tantum affirmare habeo, pleraque hoc Imperatore inventa quidem fuisse, at initio non ad eam perfectionem adducta, quam post habuere. Ex quo conjici potest, hæc gente nullam in eiusmodi rebus inveniendis priorem fuisse. Nunc ad seriem Imperatorum redeamus.

Kalendarium sapientius emendatum.

QUAR.

QUARTUS IMPERATOR XAOHAUUS.

Regnavit annis LXX XIV.

*Cyclo 2, an. 41.
ante Christum
2597.*

*Præfectorum
insignia.*

*Avis solis bo-
nam omen.*

*Magus famo-
sus.*

Hic Imperator omni virtutum genere & præclarâ indole insignis, ab HOANGTIO patre Imperium per manus accepit. Primus ex Imperatoribus, Præfectorum gradus & dignitates per varias volucrum genera & colores distinxit. Quippe semper ita habitum est apud hanc gentem, muneris, quod obit, gradum in veste ostendere. Hinc antè & retro volucrum aut aliud sibi proprium insigne auro byssoque acu phrygiâ pictum thoraci assuunt, cujus aspectu obvius quisque moneatur, quem è novem honorum gradibus magistratum obtinent. Neque una omnibus suorum symbolorum materies fuit. In enim, quæ præfecturæ civiles obtigerant, quos nuncupant Philosophos, pro insignibus semper aves habuerunt; militares verò præfecti ac tribuni volucrum loco, dracones, leones, tigrides & alias ejusmodi ferociam militarem innuentes belluas sibi affinxisse, pulchrius putabant. Omnes tamen eodem spectant, ut ex hoc habitu non gradus modò, sed etiam conditio ac dignitatis genus in quoque noscatur. Aves autem XAOHAUUS ceteris animantibus idcirco prætulit, quòd sub initium imperij Solis avis apparuit, cujus adventu felicitatem regno portendi vulgò existimant. Quòd si hæc avis diu non sit visa, Imperatoriæ familiæ interitum & futuros bellorum motus ominantur. Quænam verò sit hæc avis, non liquet. Ex formâ quâ eam pingunt, aquilam crederes, nisi plumarum mira & discolor varietas obstaret. Phœnicem ut esse suspicer, ejus raritas persuadet, Sinæ FUNGHOANG vocant.

Postquam imperium multis annis sanctissimè habuit, cum jam ob decrepitam ætatem regni rebus minùs providere posset; KEULIUS impostor magicis artibus & semurum spectrorumque terrore à veritatis tramite ad infanda sacrificia incautam plebem adduxit, omnium ferè animis sædâ superstitione imbutis. Hinc iratum ealum magnis in eam gentem calamitatibus detonuit, regnumque omne concussit. Ita Sinarum memorant historia. Quæ fuerit illa, quòve spectarit

spectarit superstitio, haud equidem scio: crediderim tamen KIEU-
LIUM idololatriam & greges deorum invehere conatum, uti alicubi
sectarum turbas sub specie religionis inducunt. Atqui nihil interest
ad exitium, in numero an cultu aberres, cum de Deo agitur.

QUINTUS IMPERATOR CHUENHIUS.

Regnavit annis LXXVIII.

HUANGTII fuit ex fratre nepos, & ob insignem caelestium re-
rum scientiam ad imperij fastigium ascendit. Omnium primò,
labefactam priorum annorum fato religionem restituit,
instauratâ majorum pietate, ut unum omnes supremum cæli Impera-
torem statis sacrorum ritibus colerent. Additum, ne cui alteri quàm
Imperatori sacris fas esset operari. Tanti faciebant sua sacrificia, ut
sacerdotalem dignitatem, quæ ipsis summa habebatur, nonnisi cum
sceptro vellent esse conjunctam. Initio regni regiam in urbe, ubi nunc
PAOTING est, ejus provinciæ, quam PEKING diximus, postmodum verò
ad POYANG transtulit. Tradunt, ab eo Kalendarium toto regno pu-
blicatum receptumque. Scripsit etiam ephemerides quinque planeta-
rum, quos, dum imperabat, omnes in cælo conjunctos vidit eo die,
quo est observata Solis & Lunæ conjunctio. Et hunc diem primum il-
lius anni esse voluit, prout author Sinicarum rerum in constellatione
XE dictâ indicat, quæ nunc circa gradum decimum octavum Piscium
incipiens, ad quartum usque Arietis extenditur. Fortassis hæc est illa
planetarum celebris in uno signo conjunctio, quam asserunt Europæi
Chronologi Noëtica ætate fuisse. Quid ad hæc illi, qui annos retro
pauciores ad diluvium Noëticum numerant, dicturi sint, nescio. Quid
ego sentiam, tum docebo, cum res ab YAO Imperatore gestæ dicen-
dæ erunt, ubi de diluvio agetur prolixius. Interea nolim arrogare
tantam Sinicis Scriptoribus fidem, quæ nos cogat opinionem illam
mutare, quæ brevioris diluvij historiam facit. Ajo tamen hanc
omnino primam esse stellarum observationem, de quâ quidem con-
veniat inter authores. Quid ad hæc Europæi nostri? ego sanctè asse-
vero me in Historiâ Sinicâ hanc, de quâ dixi, observationem in istius

*Cyelo 4. anno
5. ante Christ.
2513.*

*Imperator si-
mul sacerdos.*

*Kalendarium
primò publi-
catum.
Mira omni-
planetarum
conjunctio.*

D

Impera-

Imperatoris actis invenisse. Et hanc gentem adhuc barbaram vocabimus, quæ jam tum adeò fuit exulta, cum nondum Europæ nomen exstaret?

Hic ergo Imperator primum anni diem, & mensem illum deinceps haberi voluit, quo luminarium conjunctio decimo quinto gradu Aquarij proxima fieret, quod etiamnum observatur à Sinis. Eam ob causam hic Imperator meritò author & parens Ephemeridum nominatur. Hoc verò potius tempore quàm alio, annum ordiuntur, quòd, ubi Sol circa medium Aquarij versatur, ut ipsi dicunt, tunc primum aquæ frigore concretæ solvantur, vermiculi & bombyces refurgant. Nam & cælum tunc mitius vires in hæc inferiora denuo exferere; tunc terram herbis floribusque amœnam; exhilarari homines, animantiæque cetera ad stirpis suæ propagationem incitari; denique novum orbì quasi reforescenti nitorem gratiamque accedere.

*Ephemeridum
author.*

*Cui anni ini-
tium sit circa
medium A-
quarij.*

*Initium anni
Sini varium
fuit.*

Non negaverim, apud Sinas non idem anni fuisse semper initium; sed pro variorum Imperatorum voluntate varium; tria tamen universè illius initia agnovere. Tria namque præcipuè puncta in horarum circulo pro illustrioribus habent. Mediã noctem, in quã cælum; primam à mediã nocte horam, in quã terram; secundam denique à noctis medio, in quã hominem natum memorant. Mediæ nocti Caprum assignant, primæ Amphoram, secundæ Piscem; ita tamen, ut una hora Sinica duas nostrates complectatur. Circulum enim horarum fixum cogitatione depingunt in cælis, quemadmodum nos circulum semper apparentium maximum, quem in duodecim æquas partes secant horasque totidem; quas, quia circulum effingunt immobilem, semper eodem modo consistere necesse est. Iisdem horis zodiaci signa eo, quem supra notavimus, ordine assignant, quamvis alio atque apud nos nomine insignita.

*Quã pompã
& summu Ka-
lendarium
publicetur.*

Quantã verò pompã, quantòque sumptu Kalendarium quotannis in hoc imperio publicetur, vix credi potest. Postquam enim à rerum cælestium peritis, quorum in urbe regiã magnus numerus, id perfectum est, summo Matheseos præfecto tradunt examinandum; qui si probãrit, magno rituum præfidi transmittit. Tum ille multis exemplaribus transcriptum Regi offert. Rex autem statutã die magno apparatu ac splendore, præsentibus totius regiæ magistratibus, post solitos ritus exemplar ad singulas regni provincias per publicos cursores mittit; ubi supremus tributorum magistratus non parvis impensis il-
lud

Iud impressum publici juris facit. Sub gravi poenâ insuper sancitum, nequis in eo quicquam vel addendo, vel demendo corrigat. Quin etiam privatis typis vulgatum ejus exemplar, etsi cum autographo usquequaque consentiens, poena par manet, salutari more constituta; ut omnes intelligant, id unius Imperatoris esse beneficium, néve, quod plerumque fit, ullum in anni totius observatione discrimen alibi subrepat. Et hæc æqualitas, ceu concordia parens, non in ephemeridum usu tantum, sed in rerum omnium tractatione servatur. Omnes enim iisdem domi forisque moribus, omnes iisdem literis, & *Cultus ac man-
ræ æqualitas,* eodem corporis cultu in universo, quâ patet, imperio etiam hodie utuntur. Unde conjectari potest, quanta sit animorum in ijs conjunctio, qui ad eò nullâ in re sunt inter se diversi.

SEXTUS IMPERATOR

C O U S.

Regnavit annis LXX.

XAOHAVI nepos hic fuit, C O U S, quod summum significat, ob *Cyclo 5. anno
23. ante Christum
anno 2485.* summam virtutem dictus. Omnes enim optimi Imperatoris partes explevisse scribitur. Initio regni urbem regiam in HONAN amoenissimam provinciam, ubi nunc YENSU civitas est, loci commoditatem secutus, transtulit. Quatuor uxorum conjugio novo exemplo illigatus, totidem ex ijs filios suscepit. Harum una concepto voto à supremo cæli Imperatore CIEUM filium impetravit. Altera KIUM enixa est, quem itidem precibus à XANGTI, quem pro deo coli supra indicavimus, matri antehac sterili concessum ajunt. Tertia decimo quarto post conceptum mense, viso prius in somnis rubro dracone, quod magnæ felicitatis argumentum Sinis est, YAUM peperit. Quarta CHEUM filium habuit. Hunc annis precedentibus præ reliquis pater ad imperium assumpsit; optimæ indolis indicia in id usque tempus præ se ferentem. At in eo fortunæ gradu non diu stetit. Nam ubi solus ab obitu parentis regnum obtinuit, citò modestiam dedidit. Inde in licentiam vivendi nimiam prolapsus, vivus adhuc, quod nemini priorum obrigerat, imperio exiit. Ebrietati *enim*

Primus imperio privatus.

enim ac mulierum illecebris ita se totum permisit, ut nullam imperij curam haberet. Cùmque à regulis suæ ditionis non rarò sed nequicquam officij admoneretur; gens probis in hunc diem regibus assueta, eique, cui ratio nõ imperaret, parere indignũ rata, nono imperij anno, è fastigio in exiliũ detrudit, fratre illius YAO in ejus locum subrogato. Hic regiam fixit, ubi nunc CINCHEU civitas est. Quos autem hoc loco regulos appello, erant ij dynastæ beneficiarij, quibus Imperatores vel ob eorum merita, vel ob consanguinitatem partem ditionis, clientelæ jure tradebant, ad eum ferè modum, quo in Europâ Duces, vel Comites ab Imperatoribus, aut Regibus provincias accipiunt. Horum erat, Imperatorem adversùs hostes tueri, & bello ingruente cum certo militum numero auxilium ferre.

SEPTIMUS IMPERATOR

Y A U S

Regnavit annis X C.

*Cyclo 6. an 41.
ante hristum
2357.*

*Y A U S exi-
mius Impera-
tor.*

*Ejus laudes
ac virtutes.*

Hunc omnes libri Sinici passim sanctissimum pijsimumque prædicant. Et sanè si res ab eo gestas rectè expendas, omnes non modò Sinenses, sed orbis ferè totius optimos quosque reges virtute pariter & gloria vel vicit, vel æquavit. Ejus laudes liber X ù dictus, & imperante YAO editus celebrat hoc brevi quidem, sed insigni elogio. YAI merita implere totum orbem. Magna erat in eo diligentia; omnes debito honore prosequabatur. Intelligens, composius & perspicax; omnia virtute atque indole quadam sibi congenitã exsequabatur. Multa dein alia illius encomia sequuntur, quæ consultò præterimus. Referemus autem ea, quæ Author, quem præcipuè sequimur, de eodem commemorat, Sinicã, quoad ejus fieri potest, servatã phrasi. *Celesti, ait, pietate Y A U S & eximia (quam X I N, hoc est, Angelicam Sinæ vocant,) prudentia erat præditus. Advenientem omnes ceu solem excipiebant; ab omnibus tanto expectabatur desiderio, quanto aridissimi campi nubes & pluvias expectant. Potens quidem erat, sed solùm justa agens; nobilis & dives, sed non superbus; moderatus in vestibus, equis & curribus: cibum & potum obvium capiebat. Simpliciter etiam in salutationibus tu-*
lisque

isque amabat. Proprium illi, pretiosam suppellectilem flocci aestimare, gemmas & uniones non admittere, veneras cantilenas nec aure dignas ducere, ornatas & laqueatas domos non habitare, laneis vestibus corpus regere, & cervinte pellibus frigus arcere. Hæc Sinicus author; quæ de religioso potius viro, quàm ethnico Imperatore dicta putes.

Illud non præmittendum, quòd CONFUTIUS & reliqui Philosophi hunc & sequentem Imperatorem pro exemplo ac normâ proponant, in quam ceteri reges intueantur. Certè ab horum gubernatione Sinicam philosophiam & illius axiomata principium habuisse indubitatum est. Nam & hac ætate sapientes ad fidem suis opinionibus aut præceptis faciendam, eorum acta & modum gubernandi pro argumento indubitato identidem citant.

*Imp. Tai mo-
res fuisse nor-
ma Sinica
Philosophie.*

Per hæc tempora diebus decem non occidisse solem, orbemque conflagraturum mortales timuisse scribunt. Magna enim incendia exarserant, ejus fortasse modi, cujus illud Phaëtonte rege, ad Eridanum fuit. Varia insuper monstra serpentum nata affirmant. His malis consueta pietate maximaque curâ, pari civium bono ivit obviam YAUS, ut nihil in ullo bene de suis merendi genere sit passus in se desiderari.

*Sol decem dies
non occidit.*

Idem siderum contemplatione se cumprimis oblectans, anni dimensionem nonnullis erroribus obnoxiam restituit; mensem quoque intercalarem & abundantes ad debitum ordinem rededit. Ad quod efficiendum duorum virorum operâ usus est in eâ facultate præstantium; quorum unus HIUS, alter HOUS nominabatur. Eos ad assiduam magni cæli venerationem cohortatus, jussit varia ad mathesin opportuna instrumenta conficere; lunæ quoque stellarumque motus diligenter observare; agriculturæ rite exercendæ præcepta inde ad vulgi usum eruere; ac demum summâ accuratione hiemale solstitium notare. Intererat enim, illam solis conversionem à rege non ignorari, quòd eo die cuncta officia ministris distribuere consuisset. Interea conjugis partes erant, bombycum educationem, byssi ac serici conficiendi rationem reliquas mulieres docere. Etsi enim bombycum soboles & opificium Sinis ante non erant ignota; ars tamen eorum telam pertexendi, ut ferè in rerum omnium initijs contingit, adhuc rudis, & sine arte fuit. Illud Sinis honorificum & fidei consentaneum est, ab ijs in Asiam & Europam id genus opificij, ut à fonte dimanasse,

*Yau Imperat.
Mathematicum.*

*Bombycum &
serici anti-
quitas.*

Ut verò ad solstitium redeamus, ajunt Sinici scriptores, illud ijs temporibus circa primum gradum constellationis H I u observatum, quæ modò initium circa decimum octavum gradum Aquarij sumit. Quæ ratio si est approbanda, solstitium ultra quadraginta & octo gradus ab ortu suo interea deflexisse necessum. Certè quidam ex ijs, qui librum XUKING interpretati sunt, affirmare non dubitat, imperante CHINÇUNGO è Sungæ familia, anno post Christum natum millesimo quinto solstitium à superiori observatione jam quadraginta duobus gradibus ab annis ter mille, trecentis quadraginta duobus mutasse. Prima enim illius observatio fuit annis ante Christum bis mille trecentis triginta septem. Notandum autem, Sinas longitudinem per polos mundi definire, circulúmque maximum in trecentos sexaginta quinque gradus & viginti quinque minuta dividere, quorum minutorum centena unum gradum constituunt.

*Supercilia
vario colore
tincta,*

*Diluvium in
Sina,*

Ceterùm YAUM supercilia vario tincta colore atque in Iridis modum micantia habuisse, invenio. Pacis quidem toto imperio stabilendæ perpetuum ei primúmque studium fuit. Nec à studio dissentiebat publica tranquillitas, æquitate illius ac pietate maximè constituta. Hinc cum mortale genus illis præsertim locis mirum quantum augetur; vicinæ gentes famâ tantæ virtutis excitæ, atque sub tam laudato Príncipe victuræ, ad ejus ditionem velut paternum sinum confluerant eâ frequentia, ut jam vix regnum Sinense ijs capiendis sufficeret. Aquis enim terra magnam sui partem castigata, succedentibus advenis angustior esse cœpit. Eas author Sinicus ait diluvio inestas. Ego malim credere, à Noëtica inundatione superstites in extremæ hujus Asiæ planitie, locisque depressioribus resedisse; aut peculiari eluvie Sinas inundatos. Nisi fortè à diluvio Noëtico aquarum imperu rupti fluviorum alvei, aut aggesto sabulo repleti, stagnandi legē aquis imposuere, cujus impatientes, extrâque litora sua effusæ, omni ex parte Sinarum plana mergerent. Utcunque sit, Imperator ad eas in mare derivandas vel certè ripis & aggeribus coercendas QUENUM cum ampla potestate præfecit. Is postquam novem ipsis annis nihil effecit, vel quòd parùm esset harum rerum peritus, vel quòd illi negotio impares vires suas duceret; imperatoris jussu capite negligentia pœnas dedit. Inde alium operi præfecit, qui & peritior, & alterius malo ad dicto parendum intentior, tandem aquis exitum aut alveum fecit. Et quoniam hoc Imperatore de aquarum corrivatione offertur mentio, quas Sinica historia

Historia diluvium vocat, & Europæi Chronologi ex certiori opinione ad hujus Imperatoris tempora Noëticum diluvium reducant; facile concesserim, omnem gentis historiam ad hæc usque tempora vel confictam fuisse, vel ea narrare, quæ ante Noëticam eluviem contigere, quorum in arcâ fortasse servata memoria. Nam & alia plura, quæ ad nostra etiam sacra spectant, ab oblivione & interitu inibi vindicata fuisse, doctorum virorum est opinio. Verùm Sinis hæc talia persuasæ velle, temerarium foret, scriptorum suorum fidem, oraculi vicem tuentibus & ab eo, quod semel credidere, non dimovendis. Mihi verò religiosum non sit, YAUM hunc nostrum eundem cum Jano dicere, ita nominum & temporum affinitate suadente; qui Janus multis Noë fuisse creditur. Quanquam multa dein à vero procùl remota Sinæ supposuere. Fatentur enim, suæ gentis historiam XUNO post YAUM imperante, uti & librum XUKING dictum, primùm inchoatam. nec tum typo, sed stylo ferreo folijs incisam. Nondum enim vel sub XUNO, vel proximis Imperatoribus typographiæ usus exstabat. Sed hæc omnia in aliorum judicijs relinquo.

Post hæc ad meliorem formam, imò novam YAUS revocavit rempublicam Sinicam, sex tribunalibus cum supremâ potestate institutis. Horum unum LYPU vocant, cujus est, magistratum fidem vel errata cognoscere, & pro cujusque merito aut ad ampliorem dignitatem promoveri, aut malè usurpatâ omnino exuere. Alterum est PINGPU, id est, militum supremum tribunal, cujus eadem de militia præfectis cura, quæ prioris de literatis. Tertium LIPI est (Rituum seu ceremoniarum tribunal diceret) in quo de templis, sacrificijs, exterarumque gentium legatis & alijs hujusmodi negotijs agitur. Quartum HUPU dicitur, quod regiam gazam & tributa curat. Quintum CUMPU dictum, operum publicorum rationem habet, ut regij palatij, mœnium, fluminum, regiarum navium & itinerum publicorum, necubi ad ornatum & securitatem aliquid desideretur. Sextum HINGPU capitalium rerum & criminum causas cognoscit fontibusque pœnas decernit. Hæc sena tribunalia jam inde ab YA O initium habent; à quibus tanquam capitibus universum Sinicum imperium è regia ordine gubernatur. Præter Imperatorem & Colaum agnoscunt superiorem neminem. Colaum verò illum appellant, qui, si nominis etymon spectes, à nobis Imperatoris auxiliator; si muneris dignitatem, summus regni Præfectus diceretur.

Sex tribunalium inventio & officia.

Rebus

Rebus ita constitutis, quemadmodum YAUS imperium summam æquitate tenuit, sic pari modestiâ eâque geminâ, vivus alteri sponte cessit; nescio illone fortiter contempto, an justè & legitime administratio magis laudandus. In ipsâ quoque abdicatione publicam utilitatem potius quàm suorum amorem in consilio habuit. Quippe filijs suis, etsi nec degeneres, nec vulgò ingrati essent, ultro præteritis, imperium homini detulit, in quo nihil regium præter virtutem suspiceres. Fortè cum magnatum uno collocutus, sollicitum se ajebat, quem in tantâ negotiorum mole fortunæque varietate summæ rerum atque gubernaculo præficeret. Cui alter FANGIUS nomine, In regia, inquit, & stirpe tuâ est, quem Sinis imponas. Filius tuus natu major CHUS bona indolis, prudentiâ non modicâ, ingenio perspicaci, te sive patrem, sive Imperatorem non dedecet. In eo gens universa præter virtutes tuas in filio tralucens, etiam sanguinem tuum amabit. Neque si me audis, alteri imperium trades. At YAUS loquentem interpellans, An ignoras, subjecit, æquè mihi malorum laudes atque bonorum calumnias displicere? Natus meus loquax & contentiosus est, neque facta dictis illius respondens; fors doctus bonum se simulare, intus à ratione aberrat. Ita purpuratum fugillatâ sibi adulandi vanitate à se dimisit, abdicationis consilio in alium diem dilato. Tantum potest apud bonum Principem patriæ amor, qui cum sincerus est, publicas civium utilitates solùm respicit, cæcus in privatis. Nec multò post, cum jam annis septuaginta imperâisset, arcessitum ad se SUGONGUM, fidißimum & maximæ authoritatis præfectum alloquens: In te, inquit, transferre sceptrum cogito, cui ferendo te anum parentis prudentiâ & probitate video. Tum Sugongus fastigium illud seriò deprecatus, negat se ijs virtutibus adornatum, quæ majestatem decent; neque honorem istum se promeruisse, pudori suo gravem; neque humeros afferre tantæ moli pares. YAUS hominis in respuendo imperio constantiam admiratus, quod alij ultro ac per vim invadunt, rogat, si gravetur regnum adire, quem igitur alium honore illo dignum judicet? Hic SUGONGUS in omnium magistratum præfectorumque corona ita Imperatorem alloquitur. Quando ita me de idono regni successore compellas, qualem me fore nequidquam tibi persuaseras; non equidem dissimulabo, quod è re tuâ regni que futurum existimo. Est in tuâ ditione agricola, conjugij adhuc expertus, homo omnium sermone probus, quem ob pietatem ac morum gratiam omnis agre-

Didam Yas laudo dignus.

Delatum imperium Sugongus respuit.

Xius agricola virtus digna imperio visa.

stima

filium vicinia veneratur & amat, agris etiam suis ac domibus ad ipsius commoda usumque sponte oblati. Ab ejusdem nutu & ore ob conceptam de illius integritate opinionem ita pendent, ut ejus in eventis omnibus consilium sequantur. Huic nomen XUNUS est. Pater illi CUSEUS, homo stolidus; mater ultra innatam feminis garrulitatem singulari vitio loquax; fratres superbi ac pervicaces. Hos tamen obsequio & submissione inter tam diversa studia ita continuit, ut non modo secum ipsis, verum etiam cum virtute tandem redirent in gratiam. Neque contentus alios facere meliores, seipsum quoque in dies magis castigans ad virtutis culmen enititur, juratus prava societatis osor. Hæc SUNGOI oratio fuit. Addunt Sinæ hunc ipsum XUNUM toto tempore, quo ruri stivam ac deinceps in regiâ imperium rexit, nunquam desisse, singulorum virtutes, etiam suas facere. XUNI verò patrem antiqui CUSEUM, quo nomine cæcum & mutum significant, eò dixere, ut parentum illius nequitiam exprimerent. Pater enim XUNUM filium novercâ instigante sapius è medio tollere parabat, nisi filij mansuetudini parentum cessisset improbitas; quâ perdomitâ, tota denique familia se correxerit ad frugem. Atque ab hujus XUNI exemplo erudita Sinensium philosophia geminum documentum posterorum bono eruit. Primum, nullum patrem adeò posse iniquum esse, cui filius obsequium non debeat; deinde neminem esse tam sceleratum, quin virtute ac beneficijs flecti possit in melius. Imperator audito SUNGOO, experiar, inquit hominem. Nec diutius factum, & duas filias jam nubiles, quas deinde matrimonio sibi junxit, ac novem filios ad XUNUM in ejus obsequio & potestate futuros mittit; ipsi provinciæ præfecturam tantisper commisit: ut ejus in minori potentiâ virtutem exploret. Ubi eâ se animi moderatione præbuit, ut omnibus admirationi esset, præcipuè YAO. Qui tam bono successore latus, elapso triennio eum imperij consortem fecit, ipsi omni gubernatione commissâ. Quo munere ille vivente YAO ipsos viginti & octo annos magno reip. bono perfunctus est. Atque ita, etiam regnum duos capere potest, si virtus utrique sit comes.

OCTAVUS IMPERATOR
X U N U S.

Regnavit annis XXXIII.

*Cyelo 8, an.
20. ante Chri.
stum 2258.*

Hoc anno cum jam ad ultimam senectutem Y A U S pervenisset, moriens ita X U N U M ad imperium legitime tenendum hortatur, Ades, X U N E; satis superque tuam fidem expertus sum. Dicitis tuis ex æquo facta respondent. Age igitur, sceptrum capesse, virtuti ac meritis tuis debitum. Cura, ut civibus tibi subjectis patrem te exhibeas; & memineris non tibi à populo, sed à te populo servendum. Rex enim idcirco super omnes eminent, ut unus prospiciat omnibus. His dicitis moritur Y A U S; quem X U N U S haud aliter, atque filius optimum parentem, luxit. Et ut dolori suo litare posset liberius, rebus imperij subinde Præfectorum curæ demandatis, ipse toto triennio ab Y A I sepulchro nunquam discessit.

*Rex qualis esse
debeat.*

*Sinarum luctus
in morte pa-
gentum.*

Hanc in parentes pietatem mirâ observantiâ etiamnum apud Sinas liberi tuentur. Tribus enim annis ita patris mortem lugent, ut semper se domi contineant, relicto quamprimum quocunque publico munere vel magistratu, quo tunc fungebantur. Locum quoque, cibos & supellectilem cum vilioribus permutant; nec nisi in humili scamno sedent. Nihil vini, nihil obsonij admittunt, solis oleribus contenti, Vestes rudissimæ sunt. è crassâ telâ confutæ. Cubili quoque incommodiore utuntur. Quin & ipsa loquendi ratio & phrasis est alia, & ad luctum composita. Neque adeò antiqua jam est appellatio, alio nomine vocari volentibus. Ipse, qui in luctu est, non aliud quam inobsequentis & ingrati filij nomen sibi tribuit, ut qui nesciverit obsequio curaque debitâ parentum vitam propagare. sed ipsæ mortem pluribus offensis accelerarit. Nec sermo tantum sed etiam charta mutatur & scribendi modus. Non rubrica, non papyrus minio imbuta scriptio, ni adhibetur. Lætioris autem coloris vicem flavus subit vel cæruleus, Vestes candidæ, non ut inter Europæos, hilaritatis, sed mœroris argumentum. Mira prorsus hæc Sinarum in parentes defunctos pietas, & imitatores alibi vix repertura, eatenus præsertim, quòd cum vident ætate provectis magis necessaria esse obsequia sua, multi è magistratu
ejus

eius relinquendi potestatem flagitent, haud aliud causantes, quam quòd fractis senio parentibus omni, quâ possint, ope subvenire debeant. Nec facile quis ab Imperatore in eâ re fert repulsam, gnaro, in eâ pietate nihil ambitionis latere.

Quòd autem triennium in eo luctu ponant, causam è Sinicâ philosophiâ non omnino inanem afferunt. *Cur tribus annis lugeant.* Equum enim esse, qui in primo vitæ triennio, sui adhuc impotes, parentum in se charitatem sint imprimis experti, tantundem temporis post eorum obitum ad molestias, quas eisdem fecissent, velut expiandas lamentis & mœrori à filiis impendi. Unde non mirum, à Sinis in maximæ infelicitatis loco deputari, si prole careant. Intelligunt enim, neminem se habituros, à quo vel in declivi vita obsequium, vel post mortem possint solennem luctum sperare.

Absolutis ergo tribus mœroris annis X u n u s in demortuorum Imperatorum aulâ inspecto regio thesauro ac gemmis, septem planetarum Sphæram ex illis fabrefecit, è cuiusque gemmæ ingenio planetis singulis apram attribuens; aliâque terræ loco in medio statuit. Fuit X u n u s eximie prudens, moribus perquam compositis, & omnibus charus; quod suâ vicissim eâque summâ in cives charitate promeruit. Enitebat in eo non umbratilis virtus, sed solida & in utrâque fortunâ constans. Ferunt eum in quovis oculo geminam pupillam habuisse, *Sphæra miranda à X u n o no conficitur.* quod inde in Physiognomiâ Sinicâ, cui gens hæc impensè dedita, bene magna de eâ habet volumina, varijs vultuum linearumque figuris referta, inusitatae felicitatis argumentum haberi coepit. Neque hoc mirandum. Vidi ipse puerulum in oculo dextro duas pupillas habentem. *Pupilla oculorum duplex. Sina Physiognomia dedit.* Quæ res parentes ejus singulari gaudio affectit, reputantes eum congenitam futuræ prosperitatis tesseram in oculis ferre. Nec vani augures fuere: Filius namque cum familia universâ Christianis sacris imbutus, non alio nomine quàm isto potuit esse felicior.

Porro X u n u s temp. novis variisque ordinibus civium ac numerum distinctam, ritibus insuper ac legibus multum adauxit. *Sex tribunalia reformata.* Sex quoque tribunalia sub Y u o instituta in meliorem formam redegit, adlectis multis, qui magistratui jus dicenti partim assiderent, partim Præfectorum vices communicatâ potestate lubirent. Dinonem deinde universam in provincias duodecim partitus, omnes ipse quorannis coram obibat. Tum annos quatuor in excipiendis Regulis beneficiarijs explorandâque illorum fide consumpsit, quos panis aut præ-

*Leges Xuni
perutiler.*

mijs, ut erant cujusque merita, affecit. Viros doctos & sapientes præ ceteris fovit. Præfectis per omnes provincias imperavit, ne agriculturam impedirent unquam, alio laborum genere vexando agricolas; ut largam ubique annonam procurarent, hospites peregrè procùl adventantes benignè exciperent. munia probis tantum & idoneis mandarent, virtutem præmijs excitarent, bonis fidem haberent, malos dimitterent.

*Supplicia
quinq; à Xu-
no inventa.*

Quinque suppliciorum genera constituit, quibus criminum reos vel naso, vel talo pedis, vel manu, vel capite, vel denique acerbiori quopiam mortis genere plecterent. Sin ambigerent iudices de supplicio, in consilium adhibere jubebantur clementiam, & mitius

*Exilium tri-
plex.*

irasci. Exilij tres gradus pro sceleris magnitudine statuit. Gravissimum fuit, toto Sinarum regno extorem ad Barbaros amandari. Proximum, à patria ultra mille Sinica stadia exesse. Tertium ac mitissimum erat, regni duntaxat finibus proscribi, nullâ metâ longinquitatis præfixâ. Sed inter omnia XUNI imperia illud mihi palmam teneat, quo vetuit, nequis idcirco pareret, quòd Imperator, sed quòd æqua juberet. Hinc fortè Præfectos suos allocutus, *Tum demum, inquit, moram mihi gerite, cum, quod bonum & æquum erit, imperavero.*

*Xuni dictum
memorable.*

*Tartarorum
prima in Si-
nas irruptio.*

Inter hæc Tartari, de quibus prima hæc apud Sinas est mentio, in Sinicam ditionem infusi, prædas agebant. Nec deinceps unquam destitere Sinarum terras infestare, uti suis locis docebimus. At XUNUS, cui suorum salus cordi esset, in tempore ivit obviam per Præfectos suos grassanti maleficio, patriæque tranquillitatem in præsens restituit.

*Aquarum ope-
rosa deductio-
nes.*

Sub eadem tempora sollicitus, quem aggerem objiceret aquis planiora Sinarum inundantibus; YUO QUENI, ob hoc ipsum negotium male curatum occisi, filio munus hoc demandat. Is patris exemplo sapiens, tredecim annorum spatio tantâ diligentia curavit negotium uti tandem maximo incolarum bono ingens opus ad finem adduceret. Ajunt eum hoc annorum decursu sæpe suas ædes prætergressum, nunquam illic divertisse, nequid temporis sibi deperiret. exsequi regia jussa festinanti. Opus omnino stupendum, & cui, nescio, an in toto terrarum orbe par esse credam. Exstant etiamnum illius apud Sinas vestigia. Ingentia enim & navium capacia flumina per alveos pares derivata; montes integri perfossi; alibi lacus & paludes exsiccatæ; alibi egestis aggeribus aquæ in lacum coactæ; fluvij majores in-
duos

duos trésvé amnes divisi, aut in mare deducti; unde ingens terrarum planities longè latèque diffusa emicuit.

Hoc labore, uti & eximijs virtutibus, quibus Y u s excellebat, adeò sibi X u n u m demeruit, ut suismet filijs posthabitis illum in imperij societatem adsciverit. Hoc, quod rarum est, annos septendecim concordia potestate tenuere. Nimirum facîle duos capit regnum, quod capere virtutem potest.

Xunus neglectus filijs Yau imperium tradit.

Multa quidem alia de hoc Imperatore dici à me possent; sed, quia brevitati consulo, prætermisissis ceteris unum referre non abs re mihi visum est. X u n i adhuc domi versantis è novercâ frater maxima in illum mala perpetuò machinabatur, parente utroque ad id instigante. Inter alias ejus injurias præcipua fuit, quòd X u n u s puteum purgare jussus, cum eò descendisset, minimo minus abfuit, quin lapidibus à fratre desuper injectis obrueretur. Effugit tamen, meatus subterranei fortè reperti beneficio; domumque reversus, testudinem, strato insidens, pulsare cœpit. Adest subinde frater, animo ejus bona invadendi, quem à se peremtum nihil ambigebat. At ubi domum ingressus, eum fides pulsantem reperit, obstupuit scilicet, conceptumque scelus successu carere videns, vocem non invenit. Tum X u n u s comiter illum affatus, *Frater, inquit, quæ causa tui adventus? tantisper hic mecum confide.* Hac humanitate recreatus ille, jamque recepta voce, venisse se ait, ut fratrem inviseret, quem à multo tempore non vidisset. Ita X u n u s, etsi sciret se cum conscio loqui, oblatum parricidium nec verbo ultus, cælo solùm gratias egit, quòd à familiarium suorum insidijs, quæ miræ quæ multæ fuere, toties esset liberatus.

Tandem, ut suprâ diximus, parentes cum fratre, monitis & exemplis X u n i resipuere. Tanta moderati animi vis erat. Jam, ne simus æquo longiores, reliqua persequamur.